

Javítani kell a tartalom minőségét és felhasználhatóságát, ösztönöznie kell a polgárok egyetemes hozzáférését, és tájékoztatnia kell a hosszú távú megőrzés kérdéseiről

a következők révén: megállapodások az együttműködéshez szükséges szabványokról; irányelvek a digitális megőrzés és a tartalom tartós megmaradása érdekében; következetes modellek és jól bevált gyakorlati megoldások a jogok és az információs vagyoni kezelésére; üzleti modellek kidolgozása a kérdéshez kapcsolódó e-kultúra területén.

Miközben a tagállamok megválasztják és megvalósítják a tartalom előállításával, minőségével, felderítésével és használatával kapcsolatos stratégiákat és megállapodásokat, számos már ismert és a jövőben felmerülő műszaki kérdéssel is foglalkozniuk kell a rövid és hosszú távú kutatási és műszaki fejlesztési kezdeményezések keretében. A bizottságnak a következőket kell tennie:

Elő kell mozdítani a minőségi összevetési megoldások kidolgozását,

háttér tanulmányokkal és a teljesítmény-mutatószámok, valamint a statisztika területén végzett tisztázó munkával.

Kutatásokat kell kezdeményeznie az Európában folyó digitalizálásról,

és az azt támogató műszaki és szervezeti infrastruktúra kérdéseiről, továbbá az európai kul-

turális tartalom, identitás és sokszínűség népszerűsítéséről, hogy az minden polgár számára elérhetővé válhasson.

Támogatnia kell a kompatibilitást, valamint azt, hogy az információforrások mindig felderíthetőek legyenek,

mégpedig a metaadatokkal, a nyilvántartásokkal és a sémákkal kapcsolatos munkálatok elindításával.

El kell háritania azt a veszélyt, hogy „digitális középkor” jöjjön létre,

mégpedig egy korszerű kutatási ütemterv összeállításával, amely a következő területekre terjed ki: digitális technológiák és tartalommegőrzési megoldások; a fejlett technológiák jobb alkalmazása a kulturális és tudományos tartalom digitalizálására (pl. multispektrális fényképezés), amelynek következtében tovább nő a digitális tartalom jelentősége. Ezt a munkát az iparral szoros együttműködésben kell elvégezni. Meg kell vizsgálni az említett fő kutatási hangsúlyokat tükröző kísérleti projektek elindításának lehetőségeit az információs társadalom technológiai program keretében.

Europe: creating cooperation for digitisation. Lund principles. 2002. április 4. = http://www.cordis.lu/ist/ka3/digicult/lund_principles.htm/

(Hegyközi Ilona)

Pszichológiai akadályok leküzdése a sikeres online keresés érdekében

R. Fugman 1973-as cikke (A szubjektív szerepe információkereső rendszerek létrehozásában, használatában, működtetésében és értékelésében. = *Information Storage and Retrieval*, 9. sz. p. 353–372.) óta beszélhetünk a számítógépes keresés során fellépő szubjektív tényezők vizsgálatáról. Ő főként a felhasználó és az információkereső szakértő mint közvetítő közti interakciót vizsgálta. Mások az emberi memória azon képességét tanulmányozták, hogyan sikerül a releváns és irreleváns találatokat megkülönböztetni, vagy a gépi keresést problémamegoldó képességként értelmezték.

A lélektan legújabb fejlődése komolyan felveti a kognitív és affektív folyamatok korábbi merev szétválasztásának tarthatatlanságát. Érzelem és gondolat igenis határozott kölcsönhatásban áll egymással. Ilyen megközelítésből kiindulva vizsgál-

ható a gépi keresés úgy is, mint egyfajta előadói szereplés vagy fellépés. Akár az atléta versenyzése, vagy a zenész fellépése. Mindezen esetekben magasan képzett, minden készséget és képességet felvonultató „profikról” van szó, akiknél mégis komoly szerephez jut a lelki-érzelmi diszponáltság. Nem véletlenül fordul elő, hogy élsportolók felkészítésében pszichológus is részt vállal, segítve az esetleges érzelmi akadályok leküzdését a verseny során.

A cikk főbb vizsgálati témái: a motiváció, az izgalom, a figyelem, az önbizalom. A motiváltságot általában pozitív elemként értelmezik, ám nem ritka a túlzott motiváltság negatív hatása. Például, ha a keresést végző szakember minél előbbi, minél jobb végeredményre törekszik, ez akár gátolhatja a hosszabb folyamat sikeres végrehajtását. Az iz-

galmi állapot vizsgálatait azt mutatták ki, hogy leggyakrabban egy fordított U betűre emlékeztető módon megy végbe a folyamat (a kezdeti emelkedő szakasz után előbb-utóbb visszaesés következik be), tehát a kereső szakember teljesítménye egy idő után csökkenni kezd. Jobb eredményre lehet számítani, ha az izgalmi állapot egyfajta közepes szinten stabilizálódik. Sok függ a személyiségtípustól is. Másként reagál egy intro-, mint egy extrovertált a feladatra, a környezeti tényezőkre stb. Például egy introvertált személyiség teljesítménye jobban kötődik a felhasználó magatartásához, a környezetéből érkező zajokhoz. A motiváció és az izgalmi állapot tekintetében legjobban az segít, ha az érintett követni és értelmezni tudja érzelmi állapotát, hiszen akkor jobban tudja szervezni munkáját, ellenőrzés alatt tudja tartani a befolyásoló tényezőket. Például az induktív-izgalmi állapotról olyan fizikai tünetek árulkodnak, mint a gyorsabb, szaggatottabb légzés, az izmok feszültsége.

A számítógépes keresést végző szakember tipikus állapota a kimerültség, mivel gyakran órákat tölt a képernyő előtt, igénybe véve fizikai és lelki erőforrásait. Fejfájástól váll- vagy derékfájásig sok tünet jelentkezik, s különösen jellemző a szem elfáradása a képernyő előtt. Az ilyen helyzetek megelőzésében a tervezett és/vagy tudatos relaxáció segít. Fizikai mozgások (séta stb.), kontrollált légzési technika, és még számos más megoldás kínálkozik, sőt még a fantázia is segíthet (egyesekek például jól működő gépezetnek képzelik el magukat). Sok esetben maga a környezet is segít, főként, ha a kereső szakember szívesen végzi a munkát a felhasználóval együtt.

A figyelem és a koncentrációkészség együtt jár a motiváltsággal és az izgalmi állapottal. A sportolók körében ismert módszer edzés közben a figyelmet zavaró tényezők bevetése (például a tornász kellemetlen ritmusú, hangos zene mellett, vagy inkább ellenére igyekszik a bonyolult gyakorlatot

bevésseni, hogy a versenyen annál jobban sikerüljön). Elképzelhető – ezzel analóg módon – olyan módszer, hogy a kereső szakember, aki nem kedveli az operát, *Caruso* hangos éneklése mellett hajtja végre a keresést. A koncentrációkészség különösen vissza szokott esni sportolóknál, ha egy gyakorlat nem sikerül (például nem ugorja át a léceket a magasugró). Ilyenkor különösen fontos annak elhitése, hogy igenis képes a feladat sikeres megoldására. Hasonló hozzáállás kívánatos a gépi keresőnél is. A figyelem és koncentráció optimális viszonya esetén a „flow” (áramlat) állapota (l. *Csikszentmihályi M.* munkáit) állhat be, amely maximális eredményességhez vezethet viszonylag nem kiemelkedő erőfeszítés mellett. Az online keresés célorientált tevékenység, így van esély arra, hogy beálljon az eredményességet fokozó flow állapota.

Az önbizalom fejlesztése is nélkülözhetetlen feltétel. A kereső vizuálisan is elképzelheti magát, amint eredményesen hajtja végre a szükséges mozzanatokat. Lehet belső monológot folytatni, önmagával beszélgetni, biztatni. Kudarccal esetén érdemes ésszerűen gondolkodni: ne azt mondjuk, milyen „ügyetlenek” is vagyunk, inkább azt, ma talán „nincs jó napunk”. A fejlett önbizalom segít a valóban eredményes aktusok memorizálásában, a kudarcok feledésében. Kétségtelenül sokat számítanak ebben az önszuggesztív módszerek.

Végül soron a professzionális online kereső szakember akkor tudja farsztó munkáját hosszabb távon eredményesen végezni, ha tudatában van az esetleges pszichikai problémáknak, s kezelésiükre megfelelő eszköztára van.

/QUINN, Brian: Overcoming psychological obstacles to optimal online search performance. = The Electronic Library, 21. kötet. 2. sz. 2003. p. 142–153./

(Sonnevend Péter)

A ritkán keresett állományegységek okozta problematika tervezett megoldása Oroszországban

A volt Szovjetunióban már a hatvanas évek második felében dokumentálták: az általános tudományos könyvtárak állományának mintegy 40–50%-a, a szakkönyvtári állományoknak pedig 10–20%-a ritkán keresett művekből áll, s ez a tárolási mizériának egyik fő okozója. Ezért 1970-ben létrehozták

az unió tárolókönyvtári rendszerét, amelynek élén a Lenin Könyvtár szerepelt, szövetségi köztársasági szinten az egyes nemzeti könyvtárak vitték a „prímet”. E szint alatt pedig a régiók vezető általános tudományos és szakkönyvtárai tartoztak ellátni a tárolókönyvtári funkciókat.